

Gandhi lezing Davidsfonds 8 april 2025

Inleiding

Website www.opengeloven.net in het menu onder teksten, studies...

Onderbreken is toegestaan (soms zelfs gewenst)

Waarom dit onderwerp?

Hij is een icoon van de vorige eeuw: We weten enorm veel over hem. Wat kunnen wij leren?

Wat was zijn geheim?

Gandhi was **veelzijdig: religie,**

voeding en gezondheid kwakzalver

de voedingswaarde van de mangopit, de aardnoot en de pinda. Lezing over het gebruik van dierlijke mest, het genezen van slangenbeten en malaria.

Verder: moddercompressen, waterkuren, voedselexperimenten en massage

Spiritueel Hij was kritisch op zichzelf. Doe ik het wel goed. **Eerlijk!! Gewetensvol:** hij

Het gaat er niet om iets te kopiëren

Gandhi wilde ook geen Mahatma genoemd worden.

Hij wilde niet dat wij zijn volgelingen werden.

Zijn ontwikkeling

Mijn experimenten met de waarheid. Met waarheid bedoelt hij: het moreel goede leven.

Experimentele levensstijl: Dat begon al in Londen

Koopt een Engels pak, Dansen. Lange wandelingen, regelmatig verhuizen...

Maar kiest uiteindelijk voor zijn Hindoe-achtergrond

- Mevr. Blavatsky: theosofie
- Annie Besant

De vegetarische vereniging

Zijn ontwikkeling vgl mijn ontwikkeling

Hij was verlegen, blunder in begin van zijn carrière. Daarna Zuid Afrika !!

Filmfragment 16:30 tot 24 niet Champaran: indigo, de Zoutmars, zijn toespraken.

- Op straat, Matteüs 5 de andere wang toekeren
- Charlie Andrews (was geen zielepoot)
- Herman Kallenbach joodse opvoeding in Letland, gaat naar ZA: hij was een succesvolle architect, hield van schaatsen, zwemmen, wielrennen... De ontmoeting met Gandhi veranderde zijn leven. Veel gesprekken over geloof en sober leven. Ontwerpt en bouwt Satyagraha House. In 1910 geeft hij 440 hectare: het wordt Tolstoj Farm (keuze van Kallenbach) Verlaat luxueuze leven met sport, Gaat sober leven, wordt vegetariër,
- Ruzie met zijn vrouw over het reinigen van de po's E239
Ik greep haar bij de hand en trok haar naar de deur om haar naar buiten te duwen. Onder tranen riep ze: 'Schaam je je niet? Laat je jezelf zo gaan? Denk je dat ik omdat ik je vrouw ben, al jouw grillen moet nemen? Gedraag je en in hemelsnaam: doe de deur dicht!

De zelfonderzoek van Gandhi

Gandhi was niet in de eerste plaats een politiek strateeg. Maar vooral een man die vanuit zijn hindoegeleuf zocht naar een morele levensstijl.

Bijzonder openhartig

Ik besloot nooit meer te stelen, Ik overwoog ook, mijn vader alles te bekennen. Maar ik durfde niet te spreken. Tenslotte besloot ik de bekentenis op te schrijven, die hem voor te leggen en zijn vergiffenis te vragen. Ik schreef het dus op een stukje papier en reikte het eigenhandig aan hem over. Ik had er niet enkel mijn schuld in bekend, maar ook verzocht om de straf, die ik verdiende. Het briefje eindigde met het verzoek dat hij zichzelf niet moest pijnigen over wat ik misdaan had, en met de plechtige verzekering dat ik nooit meer zou stelen. Ik beefde over heel mijn lichaam toen ik deze bekentenis aan mijn vader gaf. Mijn vader was toen ziek en lag op bed. Zijn bed was een kale houten plank. Ik gaf hem het briefje en ging tegenover hem zitten. Terwijl hij het doorlas, druppelden tranen langs zijn wangen en bevochtigden het papier. Een ogenblik sloot hij als in gedachten zijn ogen en verscheurde het briefje toen. Hij was gaan zitten om het te lezen. Hij ging weer liggen. Ik moest ook wenen, toen ik het leed van mijn vader zag. Als ik een schilder was, zou ik een schilderij van de gebeurtenis kunnen maken, zo levendig staat ze me voor de geest. Die tranen van liefde zuiverden mijn hart en wasten mijn zonden weg. Ieder, die zulk een liefde ervaren heeft, weet wat dit betekent. Ik weet dat mijn vader zich door mijn bekentenis volkomen zeker van mij voelde en dat zijn liefde voor mij buitengewoon toenam.

Over zijn vrouw

E89 mijn verhouding tot mijn vrouw was nog steeds niet zoals ik dat wenste. Zelfs mijn verblijf in Engeland had me niet genezen van jaloezie. Ik hervatte mijn overdreven regels van stiptheid en achterdochtig gedrag bij elke kleinigheid en daarom bleven al mijn goede voornemens onuitgevoerd. Een keer ging ik zover om haar naar haar vaders huis terug te sturen en liet haar pas terugkomen, nadat ik haar diep ongelukkig had gemaakt. Pas later zag ik dat het allemaal pure domheid van mijn kant was geweest.

2

soberheid

bezitloosheid onder invloed van de Jains

Ondanks de zelf gekozen soberheid kost de Ashram die Gandhi stichtte toch veel geld
L293 een medewerker maakt het grapje dat 'het een heleboel geld kost om Gandhi arm te houden'.

E193,194 Kasturbai haar juwelen komen in een fonds. Gandhi schakelt zijn kinderen in om zijn vrouw te overtuigen. Kasturbai is boos:

'Hoe zit het met mijn toekomstige schoondochters. En wie weet wat er morgen gebeurt? Ik zal de laatste zijn die afstand doet van geschenken die met veel liefde zijn gegeven'.

Gandhi vervolgt: En zo ging de strijd van argument voort, tenslotte versterkt met tranen. Maar de kinderen gingen niet overstag en ik bleef onbewogen.

E229,230 De Gita werd een onfeilbare gids voor mijn gedrag. Woorden als aparigraha (bezitloosheid) en samabhava (evenwicht) grepen mij. Hoe kon iemand zich vrij maken van alle bezit. Moest ik alle kasten met boeken die ik had vernietigen? Moest ik alles opgeven en Hem volgen? Het antwoord kwam rechtstreeks: ik kon Hem niet volgen als ik niet alles wat ik bezat opgaf. Ik begreep van de Gita, dat we bezitloosheid zo moeten uitleggen, dat je bezittingen hebt, maar niets als het jouwe opvat.

Bezitloosheid en evenwicht komen als ons hart verandert, onze levenshouding. Ik zegde de levensverzekering op die ik begonnen was. Mijn broer gaf ik alles wat ik gespaard had, met de mededeling dat hij later niet op mij kon terugvallen. Mijn broer brak met mij en verbrak praktisch elk contact. Daarover was ik erg bedroefd, maar mijn droefheid zou groter zijn geweest als ik niet deed wat ik vond dat mijn plicht was. Toen hij op zijn sterfbed lag beseft hij dat mijn beslissing juist was. Hij schreef mij een aandoenlijke brief.

E184 Eten zonder kruiden (Gandhi gelooft dat het ook helpt bij het beteugelen van seksuele verlangens)

E274 *Je moet niet eten om je smaak te bevredigen, maar alleen om je lichaam in stand te houden.*

E278,279 stopt met zout eten en peulvruchten

Zijn vrouw Kasturbai protesteert: Dit is te veel voor mij! Gandhi: maar ik heb een gelofte gedaan!

Kasturbai onder tranen: Jij bent te koppig. Jij luistert naar niemand!

Gandhi: Medisch kun je zaken in twijfel trekken, maar moreel gezien is alle zelfverloochening goed voor de ziel'

Hij was erg radikaal: kleding: identificatie met armen.

Religieuze gisting

E193 *Ik heb nooit een stem gehoord, of een visioen of enigerlei andere erkende Godservaring gehad.*

L262 *Alle religies vormen een openbaring van de Waarheid, maar ze zijn allemaal onvolmaakt en onderhevig aan dwaling.*

E232 *God is geen persoon.. God is een eeuwig principe. Daarom zeg ik dat Waarheid God is... Zelfs atheïsten twijfelen niet aan de noodzaak van waarheid*

ontmoetingen

Meneer Baker begon zich ongerust te maken over mijn toekomst. Hij nam me mee naar het Wellington Convent. Hij hoopte dat de sfeer van religieuze overgave tijdens het convent mij er onvermijdelijk toe zouden brengen om het christendom te omhelzen.

Zijn diepste hoop echter was de werking van gebed. Hij vertelde over George Müller uit Bristol, die armen hielp en totaal afhankelijk was van gebed. Ik luisterde naar zijn verhandeling over de doeltreffendheid van het gebed met een onbevooroordeelde aandacht en verzekerde hem dat niets me kon tegenhouden het christendom te aanvaarden wanneer ik mij daartoe geroepen zou voelen. Al lang geleden had ik besloten om mijn innerlijke stem te volgen. Het schonk me vreugde mij daaraan over te geven.

We gingen dus naar Wellington. Meneer Beker had het niet gemakkelijk om een 'gekleurd iemand' als mij meegenomen te hebben. Hij moest vanwege mij ongemakken verduren bij verschillende gelegenheden. Hoewel de beheerder van het stationshotel er na een heleboel heen en weer gepraat in toestemde dat ik er verbleef, weigerde hij mij absoluut in de eetzaal.... Ondanks de pogingen van meneer Baker kleine ongemakken te verbergen, merkte ik ze toch op.

Het convent was een bijeenkomst van toegewijde christenen. Ik was opgetogen over hun geloof. Ik ontmoette dominee Murray. Ik zag dat veel mensen voor me baden. Sommige van

www.jartvoortman.be

hun gezangen kon ik waarderen. Ik zag echter geen reden om mijn geloof te veranderen. Voor mij was het onmogelijk om te geloven dat ik naar de hemel zou gaan of vergeving zou kunnen krijgen alleen door christen te worden. Toen ik dat ook eerlijk zei tegen enkele van de goede christenvrienden, waren ze geschokt.

Mijn moeilijkheden hadden een diepere oorzaak. Het was meer dan ik kon geloven dat Jezus de enige mens geworden zoon van God was en dat alleen zij die in hem geloofden het eeuwige leven zouden hebben. Als God zonen kon hebben, dan waren wij allemaal zijn zonen... Jezus' dood aan het kruis was een groot voorbeeld voor de wereld, maar dat er een mysterieuze betekenis achter zat kon ik in mijn hart niet aanvaarden. De godsdienstige leefwijze van christenen toonde me niets dat niet ook bij andere geloofsovertuigingen te zien was.

Hoewel ik dus enerzijds het christendom niet als een volmaakt geloof kon aannemen, zag ik ook de gebreken van het hindoeïsme. Als onaanraakbaarheid deel kon uitmaken van het hindoeïsme, dan was dat een zieke plek.

Terwijl de christenvrienden onvermoeibaar bezig waren om me te bekeren, lieten de moslims zich ook niet onbetuigd. Ik begon de Koran te lezen.

Ik besprak mijn moeilijkheden in een brief aan Raychandbhai. Hij antwoordde dat geen enkele religie zo'n subtiele en zuivere grondgedachte heeft over de ziel en naastenliefde als het hindoeïsme.

Van Edward Maitland kreeg ik boeken toegestuurd. Tolstoy's boek 'Het Koninkrijk van God is in u' maakte een grote indruk op mij. Andere boeken die ik van christenvrienden gekregen had, werden voor mij onbeduidend. Hoewel ik een weg insloeg die die christenvrienden niet voor mij bedoeld hadden, zal ik hen toch altijd dankbaar zijn voor het zoeken naar het religieuze dat ze bij mij opriepen. Ik zal altijd de herinnering aan het contact met hen koesteren.

Uit: Mijn Experimenten met de waarheid, uitgave St. voor Aktieve Geweldoosheid, 124-127

Commentaar

E65 De neiging tot het overdrijven, achterhouden of verdoezelen van de waarheid, bewust of onbewust, is een natuurlijke zwakheid van de mens.

Liefde en seksualiteit

E23 Gandhi was 13 toen hij trouwde met een meisje van 13:

Oh die eerste nacht. Twee onschuldige kinderen die zich onbewust in de oceaan van het leven stortten. De vrouw van mijn broer had me van tevoren nagezet ingelicht over hoe ik mij gedragen moest, die eerste nacht...

De lezer kan er zeker van zijn dat wij te zenuwachtig waren om elkaar aan te kijken....

Verwaarloost de verzorging van zijn vader, omdat hij liever de liefde bedrijft met zijn vrouw.

E 38 Elke nacht als mijn handen bezig waren met het masseren van mijn vaders benen, dwaalde mijn gedachten af naar de slaapkamer en dat nog wel in een tijd waarin religie, medische wetenschap en gezond verstand zonder uitzondering seksueel verkeer verboden. Ik was altijd opgelucht als ik mijn plichten had gedaan om mijn vader eer te betonen en ging dan regelrecht naar de slaapkamer.

Tegen voorbehoedsmiddelen

L191 Zelfbeheersing is de veiligste en enige methode van geboorteregeling

Brachmacharia: spreekt met anderen over seksuele onthouding in het huwelijk.

L240 *als een man zijn liefde geeft aan één vrouw, of een vrouw aan één man, wat blijft er dan over voor de rest van de wereld? Het betekent eenvoudig: 'wij tweeën op de eerste plaats en de duivel mag de rest hebben. Zulke mensen kunnen zich niet verheffen tot het plan van Universele Liefde.*

Zijn getrouwde mensen dan voorgoed verloren? Nee, 'als het echtpaar elkaar kan beschouwen als broer en zuster, zijn ze bevrijd en kunnen ze de mensheid dienen. Seksualiteit is goed en edel. Er is niets beschamends aan. Maar het is alleen bedoeld voor de voorplantingsdaad. Elk ander gebruik ervan is een zonde tegenover God en de mensheid.

E279,281 Gandhi gelooft dat melk de zinnen prikkelt en stopt ermee melk te drinken.

E412 *God kan nooit werkelijkheid worden door iemand die niet zuiver is van hart. En daar reinheid zeer aanstekelijk is leidt iemands reinheid noodzakelijk tot reinheid van haar of zijn omgeving. Om volmaakte zuiverheid te verkrijgen moet men absoluut vrij zijn van hartstocht in gedachten, woord en daad. Ik weet dat ik nog niet die driedubbele zuiverheid in me heb, ondanks mijn voortdurend en onophoudelijk streven ernaar. Daarom beroert de lof van de wereld mij niet. Vaak steekt deze me eerder. Ik weet dat dat ik nog steeds een moeilijk pad heb te gaan. Ik moet mijzelf terugbrengen tot het nulpunt.*

L346 *Gandhi zei dat hij zich opzettelijk met vrouwen omringde om te bewijzen dat hij zijn meesterschap over de 'zinnelijkheid' niet had bereikt door vrouwen te mijden. Maar na zijn 'zinnelijke' droom in 1936 nam hij een zwijgplicht van zes weken in acht en legde zijn hand niet op de schouders van een vrouw.*

Satyagraha en Ahimsa

Kahdi ivm Swaraj

Zoutmars

In 2^e Wereldoorlog blijft Gandhi geloven in geweldloosheid om Hitler te stuiten.

Maar hij was wel verslagen

F275: *Ik moet verder gaan zonder mijn geloof te verliezen*

Vasten

E281-283 vasten om meer zelfcontrole te krijgen

Eerst was vasten een reinigingsritueel. Later gebruikte Gandhi dat als drukmiddel.

1931 geen aparte categorie voor onaanraakbaren bij de verkiezingen.

F251 Had een enorm effect. Tijdens het vasten begon men de onaanraakbaren toe te laten tot tempels. Men begon met hen te eten. Dorpen gaven toestemming om waterputten te gebruiken.

In 1942 opnieuw vasten in de gevangenis: de Engelsen zeiden: doe maar; dat is uw eigen verantwoordelijkheid.

Filmfragment vasten aan het einde van zijn leven.

Splitsing van India door Jinna F313: gereserveerd, achterdochtig, eigenwaan en bekrompen kijk op bepaalde zaken.

Controverses, zwakke punten?

1 De relatie met zijn zonen

L164 *Voor zichzelf had hij een uitermate strenge gedragscode. Jegens anderen was hij tolerant... Vanaf zijn jonge jaren gedroeg hij zich vriendelijk en zachtaardig jegens iedereen, behalve zijn vrouw en zijn zonen.*

L165 *Zijn zoons bejegende hij met een kilheid, die hem verder vreemd was. Hij wenste dat Harilal, Manilal, Ramdas en Devadas uit hetzelfde hout gesneden zouden zijn als hun vader. Omdat hij tegen nepotisme was, ontzegde hij zijn zonen een academische opleiding.*

Toen zijn achterneef Maganlal stierf, schreef Gandhi:

L166: *Hij was mijn handen, mijn voeten en mijn ogen. Hij was mij dierbaarder dan mijn eigen zoons.*

De oudste zoon **Harilal** ontspoorde volledig na het sterven van zijn vrouw en de weigering van een tweede huwelijk door zijn vader. Hij werd alcoholist. Hij viel zijn vader publiekelijk aan en werd Moslim. Gandhi zei publiekelijk dat hij hem niet meer als zijn zoon beschouwde. **Manilal** werd verbannen na een geldkwestie. Hij had geld genomen uit de kas van de Ashram en uitgeleend aan een ander. Na een boetedoening in Madras stuurde Gandhi hem naar Zuid Afrika. Daar bleef hij het werk van zijn vader in Zuid-Afrika voortzetten.

In 1945 is Manilal bij een bezoek verbaasd over de veranderde levenshouding van zijn vader:

L167 *Een van de dingen die mij troffen was de extreme zachtmoedigheid van zijn houding vergeleken met de jaren dat wij als broers onder hem stonden;*

Hij was natuurlijk toen ook vergevingsgezind, maar tegelijk was hij een zeer strenge leermeester. Maar nu was hij buitengewoon tolerant geworden. Ik zei toen tegen mijn vader: U hebt ons nooit in de watten gelegd.

2 Slapen met zijn achternicht Manu

RG 809-820 Gandhi wilde zijn gelofte van Brachmacharia tot het uiterste testen. Zijn achternicht Manu vroeg hij om naakt naast hem te slapen. Zij stemde toe.

Zijn beste vrienden wezen dit zogenaamde experiment af.

Gandhi raakte echter meer en meer overtuigd van zijn zuivere motieven.

Journalisten besloten discreet te zwijgen over deze zaak.

3 minachting van zwarten, achterstelling van vrouwen?

Arundhati Roy valt in een essay van 2014 Gandhi aan.

Hij zegt dat Gandhi een conservatief was, die het kastensysteem lange tijd verdedigde. Hij laat achterwege dat Gandhi fel gekant was tegen de onaanvaardbaarheid van de laagste kaste in het hindoeïsme. Verder verwijt zij dat Gandhi zwarte Afrikanen minachtte. Dit is juist voor de twintiger jaren, maar niet voor later. Gandhi liet het racisme van zijn jeugd achter zich.

Hij had veel Afrikaanse vrienden.

Naar aanleiding van het racisme in de VS zei Gandhi in 1946:

F334 *Een beschaving dient te worden beoordeeld op het punt van de behandeling van zijn minderheden.*

F335 *Gandhi verlangde naar een klasseloos en kasteloos India. 'Ik ben een sociaal revolutionair. Geweld wordt opgewekt door ongelijkheid. Geweldloosheid door gelijkheid.*

De kritiek dat Gandhi vrouwen achterstelde is eveneens weinig gegrond.

Gandhi beval het onderwijs voor meisjes aan. Was tegen de purda, het bedekken van het gezicht. Vrouwen waren goed vertegenwoordigd in de beweging van Gandhi. In de jaren 40 en 50 waren vrouwen in India net zo prominent als in de VS

Gandhi was naar de normen van onze tijd een conservatief, maar in zijn eigen tijd zonder twijfel progressief.

4 Tegenstrijdigheden en ontwikkeling

L264 verdedigt in 1920 de vier hindoekasten

1921 *het hindoeïsme wijst het gezamenlijk eten van en het trouwen tussen verschillende kasten nadrukkelijk af... Het verbod op het gemengde huwelijk... is essentieel voor de snelle evolutie van de ziel.*

1932 tegenovergesteld: *beperkingen op gezamenlijk eten en het trouwen tussen verschillende kasten vormen geen onderdeel van het hindoeïsme*

L 277 *Op het moment dat ik iets schrijf, denk ik nooit aan wat ik eerder heb gezegd. Het is niet mijn doel om consequent te zijn ten aanzien van mijn vorige uitspraken over een bepaalde kwestie, maar om consequent te zijn ten aanzien van de waarheid, zoals die zich op een gegeven moment aan mij voordoet. Het gevolg is dat ik van waarheid naar waarheid ben gegroeid.*

L 297 *Gandhi verkondigde een principe, verdedigde het en erkende dan lachend dat het niet uitvoerbaar was. Bij onderhandelingen kon die eigenschap buitengewoon irritant zijn en veel tijd verknoeien. Bij een persoonlijk gesprek was het aantrekkelijk en zelfs spannend. soms was hij zelf verrast over de dingen die hij zei. Zijn denken was beweeglijk, vloeiend.*

Evaluatie

Persoonlijke eigenschappen

L289 Fischer in mei 1942 op bezoek bij Gandhi: *Ik voelde dat ik in de nabijheid was van een heel vriendelijk, lief, informeel, ontspannen, gelukkig, wijs en hoogst beschaafd mens.*

L290 *zonder organisatie, louter door de kracht van zijn persoonlijkheid had Gandhi invloed tot de uithoeken van het land.*

L298 *Ik vroeg aan Mahadev Desai wat de bron was van Gandhi bij zijn enorme invloed op mensen. Desai antwoordde: het is zijn passie. Maar wel een passie, waarbij hij alle andere hartstochten onder controle heeft. Seks, woede, persoonlijke eerbijding – Gandhi had alles bij zichzelf onder controle. Dat wekt een enorme energie op.*

Had Gandhi te weinig oog voor **technologische vooruitgang**?

Hij vond het amusant als een auto pech onderweg kreeg. Hij ging in de hitte van de middagzon te voet naar Wardha:

L296: *Toen hij aankwam was hij in een vrolijke stemming en gaf met genoeg commentaar op 'die nieuwerwetse staaltjes van techniek uit het industriële tijdperk'.*

De drukpers voor Indian Opinion werd soms met de hand bediend:

E259,260 *Er kwam ook een tijd dat we doelbewust het gebruik van de drukpers opgaven en alleen met handkracht werkten. Dat waren volgens mij de dagen waarin Phoenix haar hoogste morele standaard bereikte.*

Afwijzing van medicatie, kwakzalverij

E232 *Met de toenemende vereenvoudiging van mijn leven groeide ook mijn afkeer van medicijnen.*

F309 Gandhi gaf in 1943 prioriteit aan natuurgenezers boven reguliere gezondheidszorg bij een chronische bronchitis van Kasturbai.

1944: *Er werd penicilline, toen nog zeldzaam in India, overgevlogen uit Calcutta. Devadas had er op gestaan. 'Waarom vertrouw je niet op God?' vroeg Gandhi hem. 'Waarom wil je je moeder zelfs op haar sterfbed nog medicijnen geven?'*

Slot

Samenvattend gaat het om:

- Geweldloosheid
- Vasthouden aan de waarheid
- Kuisheid
- Bezitloosheid
- Opheffing onaanraakbaarheid
- Handenarbeid
- Verdraagzaamheid jegens alle godsdiensten
- Spinnen

De zorgen over deze wereld: Oekraïne, Gaza, Oost Kongo, Myanmar, Afghanistan, de VS....
*Als ik wanhoop denk ik dat door de hele geschiedenis heen liefde en waarheid gewonnen hebben. Er zijn tyrannen en moordenaars die een tijdlang onoverwinnelijk lijken, maar uiteindelijk komen ze altijd ten val. Altijd
Telkens als je er aan twijfelt – denk eraan.*

Bronnen

M.K. Gandhi, *Het verhaal van mijn experimenten met de waarheid*, Stichting Voorlichting Aktieve geweldloosheid, 1986 (E)

Louis Fischer, *Mahatma Gandhi*, Sirius en Siderius 1984 (L)

Ramachandra Guha, *Gandhi, The Years that Changed the World 1915-1948*, Pinguin 2018 (RG)

Jart Voortman